

РОЗДІЛ 2. ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ (З ГАЛУЗЕЙ ЗНАНЬ)

СПЕЦИФІКА ОРГАНІЗАЦІЇ ДОМАШНЬОЇ РОБОТИ В СТАРШІЙ ШКОЛІ HOMEWORK ORGANIZATION SPECIFICS IN THE HIGH SCHOOL

Стаття присвячена особливостям організації домашньої роботи в старшій школі як складнику навчального процесу, що є продовженням аудиторної роботи. Аудиторного часу для засвоєння нового матеріалу не вистачає, тому і виникає потреба у підготовці вчителями домашніх завдань із застосуванням їх у різних ситуаціях, які виникають у житті. Проблема організації домашнього завдання як невід'ємної частини навчального процесу залишається актуальною. Розглянуто функції домашнього завдання, шляхи підвищення його ефективності. Вказано регламентацію часу на його виконання відповідно до вікових особливостей та недопустимість перевантаження учнів. Закцентовано на правильному плануванні режиму дня з урахуванням вільного часу для відпочинку. Ключовою складовою частиною Нової Української Школи є політика партнерства. Роль батьків у дотриманні режиму роботи та відпочинку дитини надзвичайно важлива: вони підтримують, підбадьорюють та контролюють його виконання. Наведено приклади завдань репродуктивного, конструктивного та творчого характеру у навчанні французької, англійської мов та інформатики у старшій школі. Чітко продумане домашнє завдання має не лише навчальну мету, а й дає змогу гармонійно пов'язати кілька уроків в єдину систему, перетворює набуття знань учнями на особистісний процес. Домашнє завдання є одним із засобів підвищення якості освіти та розвитку здібностей і обдарувань школярів. Подано завдання на навчальний проєкт, який є підсумковим етапом вивчення зазначених тем із трьох шкільних дисциплін. Вказано схему організації, виконання та захисту роботи учнів, за які вони отримують оцінки з французької, англійської мов та інформатики. За нашими спостереженнями така робота сприяє розвитку самостійності, відповідальності, розвиває здібності до аналітичної, дослідницької роботи, критичного мислення, виховує почуття гордості за досягнутий успіх. Подальший напрям дослідження вбачаємо в інтеграції різних навчальних предметів із метою ознайомлення учнів із сучасними професіями для свідомого вибору, формування умінь самостійно розв'язувати проблеми.

Ключові слова: домашні завдання, самостійна робота, режим дня, види завдань,

вольові якості, навчальний проєкт, інтегровані заняття, англійська, французька мови, інформатика, вибір професії.

The article is devoted to the peculiarities of the homework organization in the high school as a component of the educational process, which is continuation of the classroom work. There is not enough classroom time to learn new material, so there is a real need to provide homework for the students using them in different situations in life. The problem of homework organization as an integral part of the learning process remains important. The functions of homework, ways to increase its efficiency are disclosed in the article. The article states about the regulation of time for its completion according to the age and the overloading prohibition of the students. The correct planning of the day, taking into account free time for rest is emphasized in the article. A key component of the New Ukrainian School is the partnership policy. The parents role in the child's work and rest regime control is extremely important. The parents support, encourage and monitor it. Examples of reproductive, constructive and creative tasks in teaching French, English and Computer Science in the high school are described. A well-planned homework assignment has not only a learning purpose, but also connects several lessons into a single system in a harmony, transforming the process of knowledge getting into a personal process. Homework is one of the ways to improve the quality of education and students abilities, talents development. Tasks for the class project is provided which is a final stage of the specified subjects from three school disciplines studying. The scheme of organization, performance and defense of students' work is indicated, where they get grades in French, English and Computer Science. According to our observations, such work promotes the development of independence, responsibility, develops the abilities to analytical, research work, critical thinking, cultivates a sense of dignity in success. We see the further direction of the research in the integration of different subjects in order to show the students modern professions for conscious choice, the formation of skills to resolve problems on their own.

Key words: homework, individual work, everyday routine, types of tasks, charisma, class project, integrated classes, English, French, Computer Science, career choice.

УДК 37.022

DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/37.9>

Архіпова Т.Л.,
канд. пед. наук,
доцент кафедри інформатики,
програмної інженерії
та економічної кібернетики
Херсонського державного університету

Гоменюк З.П.,
спеціаліст вищої категорії,
вчитель-методист французької мови
Херсонської спеціалізованої школи
I–III ступенів № 27 з поглибленим
вивченням інформатики та іноземних
мов Херсонської міської ради

Архіпова К.С.,
аспірантка Інституту перекладачів
Київського міжнародного університету

Постановка проблеми в загальному вигляді. Основним напрямом школи сьогодні є створення умов розвитку здобувачів освіти через осучаснення навчальних програм, впровадження інноваційних технологій у навчально-виховний процес, зокрема й організації самостійної роботи вдома.

Домашнє завдання – це частина навчального процесу, ретельно відібрані вчителем трену-

вальні вправи, які учень має виконувати вдома або у групах продовженого дня під наглядом учителя, котрому можна поставити запитання в разі необхідності. Виконання такої роботи тими, хто навчається, дає змогу пов'язати серію уроків в єдине ціле, перетворюючи набуття знань здобувачами освіти на особистісний процес як один із засобів підвищення якості освіти та розвитку їхніх здібностей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблема організації домашнього завдання як невід'ємної частини навчального процесу залишається актуальною. Різні аспекти розв'язання цієї проблеми знаходять відображення у працях як вітчизняних учених, так і зарубіжних (Я.А. Каменський, К.Д. Ушинський, В.О. Сухомлинський, А. Дістервег, М. Львов, В. Федорович та інші). У працях учених розглядалися такі питання: вплив домашнього завдання на поліпшення якості знань, об'єм домашнього завдання, роль домашнього завдання у формуванні самостійної діяльності школярів, підвищення інтересу до навчання, перевантаження дітей, врахування вікових особливостей тощо. Домашні завдання протягом XIX–XX століть були предметом педагогічних дискусій та досліджень. Існують протилежні погляди з цього питання, які висловлюють науковці, практики, діти та батьки. Так, дослідники університету Дьюка у Північній Кароліні дійшли висновку, що виконання домашньої роботи не поліпшує оцінки школярів. Дослідження проводили 16 років і з'ясували, що виконання домашніх завдань ніяк не позначилося на результатах контрольних тестів. Асоціація вчителів і лекторів Великобританії скасувала домашні завдання в молодших школярів, оскільки їх виконання в учнів викликало занадто сильний стрес. Екс-президент Франції Ф. Олланд запропонував заборонити домашнє завдання, тому що воно може спричинити нерівноправність. Батьки дітей із Китаю виступають за обов'язкове домашнє завдання. Ми ж є прибічниками думки, що домашнє завдання має бути в навчальному процесі, але ретельно продумане.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Результати аналізу досліджень та публікацій свідчать, що організації домашніх завдань приділяється мало уваги. Поза увагою лишилися самостійна робота учня, формування вмінь її організувати, виховання вольових рис характеру (виховувати почуття обов'язку, відповідальності, переборювати труднощі, доводити справу до кінця, віру у власні сили, посидючість), адже особисті якості, не використані в діяльності, залишаються нерозвиненими.

К.Д. Ушинський наголошував: «Навчання, що базується лише на інтересі, не дає зміцнити волю учня, оскільки не все в навчанні цікаве, і доведеться багато брати силою волі» [5, с. 391].

Недостатньо висвітлено вплив домашнього завдання на розвиток критичного та аналітичного мислення, стимулювання креативних якостей учнів.

Мета статті полягає в підготовці і організації виконання домашнього завдання для розвитку особистих якостей учня та підготовки його до дорослого *самостійного* життя.

Виклад основного матеріалу. Перед учительським та батьківським загалом постійно постають

питання: давати домашнє завдання чи ні? Який припустимий обсяг і час на його виконання? Який вплив домашнього завдання на успішність, засвоєння навчального матеріалу? Науковці та практики сходяться в одному: учнів потрібно навчати працювати самостійно. У сучасних умовах обсяг необхідних знань для людини різко зростає. Роль і функції домашнього завдання значно розширюються. Аудиторного часу для засвоєння нового матеріалу не вистачає, тому і виникає потреба в підготовці вчителями домашніх завдань із застосуванням їх у різних ситуаціях, які виникають у житті.

Домашні завдання можуть виконувати різні функції, а саме:

- 1) усунення прогалин у знаннях учнів;
- 2) поглиблення і розширення знань;
- 3) необхідність переведення опанованого на уроці навчального матеріалу з короткочасної пам'яті в довготривалу;
- 4) удосконалення навичок самостійної роботи та відповідальності в дітей;
- 5) застосування знань у стандартних і нестандартних умовах;
- 6) підвищення мотивації, інтересу до вивчення предмета.

Для підвищення ефективності домашньої самостійної роботи потрібно:

- а) застосовувати різні види класної і домашньої самостійної роботи у взаємозв'язку;
- б) урізноманітнювати методи і прийоми підготовки учнів до виконання домашнього завдання, враховувати вікові та індивідуальні особливості школярів, їхні навчальні можливості, зміст і характер домашнього завдання;
- в) враховувати уподобання дітей, їхні вольові якості.

Як показує практика, вчителі різних предметів не узгоджують об'єм, складність домашніх завдань, забуваючи, що більше – не завжди краще, а учні ще мають завдання з інших предметів. Їхнє бажання дати більше знань із свого предмета часто приводить до погіршення здоров'я дитини. Лікарі справедливо б'ють на сполох.

Регламентация часу на виконання домашнього завдання залежить від вікових особливостей учнів. Чим молодший шкільний вік, тим скоріше вони втомлюються, тому перерви мають бути частішими. Недопустимим є перевантаження учнів домашніми завданнями. Тому важливим є неухильне дотримання Державних санітарних правил під час визначення об'єму домашніх завдань, в яких вказується тривалість виконання завдань для самопідготовки учнів у позанавчальний час. Нова українська школа (НУШ) не рекомендує задавати домашні завдання школярам 1 класу [1].

Ключовою складовою частиною НУШ є партнерство. Починаючи з 2 класу, дитина має виконувати домашнє завдання, коли поруч знаходяться

батьки. Роль батьків у цьому процесі неоціненна: вони підбадьорюють її, відповідають на запитання, контролюють режим роботи та відпочинку. Слушною є думка В.О. Сухомлинського щодо дотримання режиму школяра з урахуванням пори року: «Рік складається з періодів. У кожному з них життєдіяльність людського організму різна» [4, с. 456]. Наприклад, навесні захист організму послаблюється, а на осінь стає більш міцним. Такі природні коливання варто враховувати під час проектування навчального процесу, бо організм дитини розвивається, а мозок формується під впливом зовнішнього середовища.

У режимі дня дитини необхідно також вказувати вільний час. В.О. Сухомлинський писав: «Це здається з першого погляду парадоксом: учень може успішно навчатися лише за умови, коли не весь час його йде на навчання, а залишається багато вільного часу. Але це не парадокс, а логіка педагогічного процесу. Чим насиченіший робочий день учня шкільними заняттями, чим менше залишається в нього часу, щоб подумати про щось, безпосередньо не пов'язане з навчанням, тим ймовірніше перенавантаження, відставання» [5, с. 473]. Отже, треба складати для дитини режим праці та відпочинку.

Батьки, вчителі мають також дозволити дитині діяти в рамках «Я сам» для активації самостійної пізнавальної діяльності.

Луцій Сенека наголошував: «Три шляхи ведуть до знань: шлях розмірковування найбільш благородний; шлях наслідування – найбільш простий; шлях досвіду – найбільш тяжкий» [2]. Саме тому необхідно підбирати такі домашні завдання, які б спонукали до саморозвитку, вдосконалення дитини.

Учителі мають серйозно ставитися до вибору видів домашніх завдань, враховуючи тему, можливості, особистий розвиток, уміння самостійно вчитися, переборювати труднощі, доводити справу до кінця. Виконуючи домашнє завдання, учень має долати внутрішні конфлікти, виконувати нецікаву роботу замість улюбленого заняття, що загартовує його волю, зміцнює характер. Є різні види домашніх завдань. Зупинимось на найпоширеніших, до яких належать:

- репродуктивні – виконання домашнього завдання за зразком;
- конструктивні – з ускладнюючими елементами;
- творчі.

Пропонуємо окремі види домашніх завдань для роботи над темою «Працевлаштування. Майбутні професії» у старшій школі в процесі вивчення французької, англійської мов.

Скористаємося такими завданнями для розвитку мовної та мовленнєвої компетенцій із французької та англійської мов.

1. Associez les secteurs d'emploi avec la correspondance des besoins:

1. Une population plus âgée a. Construction de bâtiments
2. Des besoins en logements b. Sécurité
3. Un besoin de protection plus grand c. Santé

2. Complétez le tableau en reliant la partie «Il suffit d'y penser» du document.

3. Trouvez l'action correspondant à la profession:

A. le professeur: il enseigne

B. le contrôleur:

4. Classez les métiers dans le tableau.

(médecin-poète-journaliste-gendarme-coiffeur-fermier-professeur-bibliothécaire-marin-agronome-ingénieur)

Métiers de la communication	Métiers de services	Métiers manuels	Métiers techniques	Métiers artistiques

5. D'après la définition trouvez le mot dans la liste de vocabulaire (la médiathèque; un chômeur, la sécurité)

a. Il traite les malades

b. Il ne trouve pas de travail

6. Préparez à parler, écrire:

Ma future profession

Les professions de mes parents

Pas tous égaux devant le travail:

- les femmes sont très peu à avoir en poste de directeur dans une grande entreprise:

- Le travail à temps partiel a augmenté dans tous les pays du monde.

- Le monde change et les mentalités évoluent.

7. Composez

Curriculum Vitae(CV) Rezume

8. Fill in the correct preposition.

1) Jorge looks _____ famous celebrities' dogs.

9. Choose the correct preposition.

1) Sam is interested **on/in** working with children.

10. Make up the second sentence using the word in brackets, so that it means the same as the first sentence.

1) I work in that office. (**Where**)

That's _____ I work.

11. Speak about the most popular prestigious professions nowadays.

Інформатика у старшій школі вивчається за вибірковими модулями, де є модуль «Основи електронного документообігу». Подання цього навчального матеріалу, виконання тренувальних вправ та домашнього завдання має зацікавлювати дітей змістом, сприяти його осмисленню, одночасно викликати задоволення від результатів виконаної роботи, поступово привчаючи учнів до дослідницької діяльності, ознайомлюючи їх із цікавими сучасними професіями.

Зрозуміло, що до творчої дослідницької роботи потрібно привчати поступово. Тому є сенс

починати з виконання завдань, що учні виконують за взірцем, поступово збільшуючи вимоги до їх виконання та додаючи творчі компоненти (пошук інформації, її аналіз та співставлення) і підводячи до виконання проєкту.

Виконуючи вправи за взірцем, учні пишуть заяву, автобіографію та резюме. Більш складним завданням буде пошук в Інтернеті кодексу етики сфері ІТ, який потрібно опрацювати та виокремити основні ідеї. Підготуватися до дискусії: «Чому цей кодекс став першим серед кодексів професій».

Підсумковим заняттям є захист навчального проєкту, виконання якого потребує використання на практиці набутих знань із цих дисциплін із тем: «Працевлаштування. Вибір професії» та «Основи електронного документообігу». Для реалізації проєкту учням було запропоновано:

- 1) здійснити огляд праці на світовому ринку ІТ;
- 2) створити пакет документів для працевлаштування на трьох мовах;
- 3) визначити вимоги та якості до фахівців у сфері ІТ;
- 4) створити глосарій із вибраної тематики;
- 5) написати есе на тему: «Якою я бачу ІТ сферу майбутнього»;
- 6) створити презентацію (не більше 15 слайдів) з урахуванням трьох мов;
- 7) підготувати доповідь до захисту проєкту.

Клас ділиться на групи (3-5 учнів). Завдання видаються на другому занятті і виконуються окремими групами протягом місяця. Учителі надають консультації та контролюють хід виконання проєкту. За роботу кожен учень отримує оцінки з трьох дисциплін.

Висновки. Таким чином, можна стверджувати, що робота над навчальним проєктом, яка є завер-

шальним етапом вивчення тем «Працевлаштування. Вибір професії» та «Основи електронного документообігу», сприяє розвитку самостійності, відповідальності, формує вміння застосовувати теоретичні знання на практиці, впливає на свідомий вибір майбутньої професії.

Подальший напрям дослідження вбачаємо в інтеграції різних навчальних дисциплін із метою ознайомлення учнів із сучасними професіями для свідомого вибору свого майбутнього.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Пасічник О.С. Англійська мова для ділового спілкування: навчальний посібник елективного курсу з англійської мови для учнів старших класів профільної школи. Київ : САМ, 2017. 96 с.
2. Навчальні матеріали онлайн: Домашня навчальна робота. URL: https://pidru4niki.com/17190512/pedagogika/domashnya_navchalna_robota (дата звернення: 20.06.2021).
3. Санітарний регламент для закладів загальної середньої освіти: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 25.09.2020 р. № 2205. *Офіційний вісник України*. 2020. N 93. Ст. 3024.
4. Сухомлинський В. О. Вибрані твори : в 5 т. Київ : Радянська школа, 1977. Т. 2 : Сто порад учителям. С. 419–654.
5. Сухомлинський В.О. Вибрані твори : в 5 т. Київ : Радянська школа, 1977. Т. 3 : Серце віддаю дітям. Народження громадянина. Листи до сина. 670 с.
6. Ушинський К.Д. Людина як предмет виховання. Вибрані педагогічні твори : в 2 т. Київ: Радянська школа, 1983. Т. 1 : Теоретичні проблеми педагогіки. С. 192-471.
7. Gaël Crépieux, Lucie-Olivière, Caroline Sperandio. *Vocabulaire essentiel du français: Les éditions Didier*. Paris, 2012. 252 p.